

EKSAMEN I RETKLA1101 - Klassisk retorikk HAUST 2012

Du finn heile oppgåvesettet over tre sider. Det er ikkje lov å nytte hjelpemiddel.

Fredag 14. desember (4 timar)

Oppgåva har to delar. I den første delen, 'Kortvarsspørsmål', må du svare på seks av åtte spørsmål. Kwart svar bør vere på mellom ei halv og ei side. Den andre delen er ein tekstanalyse. Analysen bør vere på to sider eller meir.

1. Kortvarsspørsmål

1. Gi fleire definisjonar av retorikk og diskuter dei kort.
2. Beskriv dei sentrale politiske institusjonane i Athens demokrati og i den romerske republikken.
3. Kva er, ifølgje Aristoteles, retorikkens nytte?
4. Kven var Isokrates og kva ligg i hans omgrep *filosofi (filosofia)*?
5. Kva er ein *topos*? Kva for slags forskjellige typar *topoi* finst? Gi eksempel.
6. Forklar omgrepa *enthymem* og *eksempel*. Gi eksempel.
7. Kva er *artes liberales*, kva tyder omgrepet, og kva er sambandet med retorikk?
8. Kven var Quintilian, og kva er han kjend for?

2. Tekstanalyse

Lysias' tale *Mot Simon* er skreven for ein ikkje namngitt athenar som er skulda for drapsforsøk. Det går fram at talaren er middelaldrande og velstående. Klagar, en viss Simon, kan vere på same alder, men er ikkje rik. På grunn av alvoret i tiltalen vert saka ikkje handsama av ein jury av alminnelige borgarar, men av det særskilde Areopagosrådet som består av tidlegare embetsmenn. Det går fram av talen at ein sannsynleg straff vil vere landsforvising. Saken kan ha skjedd kring 394 f.Kr.

Usemjå mellom talaren og klagaren Simon gjeld ein viss Theodotos, som dei båe er kjær i. Theodotos er langt yngre, kanskje ein tenåring, og det er mogleg at han er ein prostituert slave. Simons klage om drapsforsøk gjeld eit slagsmål der både han og talaren er komne lett til skade.

SKRIV TYDELEG MED PENN

Under følger tre utdrag fra talen: heile innleiinga og første setning av forteljinga (talens avsnitt 1-5); frå argumentasjonen (40-42); og frå avslutninga (46-48). I den delen av forteljinga som er ikkje er med her viser talaren at Simon gjennomgåande har vore den aggressive parten og både har trengt seg inn i huset hans og forsøkt å kidnappe Theodotos på gata.

Oppgåve. Gi ein analyse av talarens ethos. Følgjande spørsmål kan vere utgangspunkt: Kva slags karaktertrekk ser det ut til at talaren har? Korleis syner disse trekka at talaren ikkje har angripe Simon? Talaren gir også ei generell vurdering av den type sak han nå er innblanda i. Kva er motivet bak det?

I tillegg til å analysere talerans ethos skal du peike på element som du kan kjenne att frå andre athenske rettstalar. Peik òg på minst tre retoriske figurar.

Enda jeg visste mye galt om Simon, ærede råd, hadde jeg aldri trodd at han ville være frekk nok til å reise tiltale som den krenkede part i en sak der han selv burde vært straffet, og etter å ha avlagt sin høytidelige ed¹ stå fram for dere. Hvis det var noen andre som skulle dømme om meg, ville jeg ha følt stor frykt, fordi jeg vet hvilke tricks og tilfeldigheter som forekommer og som gjør utfallet usikkert for de som står for retten; men når jeg står foran dere, har jeg godt håp om rettferdighet. Likevel, ærede råd, er jeg svært lite tilfreds med å måtte snakke for dere om disse tingene, for skammen jeg følte bare ved tanken på at de ville bli allment kjent gjorde at jeg tålte uretten. Men siden Simon ikke gir meg annet valg så vil jeg ikke skjule noe, men legge fram for dere alt det som er hendt. Og ærede råd, hvis jeg er skyldig, så mener jeg at jeg ikke har rett til å bli unnskyldt. Men hvis jeg kan bevise at jeg ikke er skyldig i de tingene som Simon har avlagt ed om, så må dere må få lov til å mene at når det gjelder denne gutten så har jeg vært mer ustyrlig enn det passer for en mann i min alder, men jeg ber dere om likevel ikke å tenke dårlig om meg, for dere vet at alle kan føle begjær, men at et godt og fornuftig menneske klarer å håndtere vanskelighetene som oppstår på en ordnet måte. Og dette har Simon gang på gang forhindret meg i, som jeg nå skal vise. Vi følte oss tiltrukket, ærede råd, av Theodotos, en gutt fra Plataia. Jeg ville vinne ham for meg med vennlighet; men denne mannen ville tvinge ham under sin vilje på ulovlig vis. (...)

Hva jeg mener om uoverensstemmelser av denne typen framgår av at selv om jeg har lidd all slags overlast fra Simon og han til og med har fått meg til å blø fra hodet, så har jeg ikke kunnet få meg til å anmelde ham, for jeg tenkte at det ville være nokså merkelig om rivalisering over en gutt skulle føre til at noen ble forvist fra landet. Og jeg tenkte at det kan vel ikke være planlagt på forhånd når noen skader en annen uten ønske om å drepe. For det er er vel ingen som er så enfoldig at han lenge i forveien tenker på hvordan han kan påføre en uvenn et sår? Det er klart at heller ikke de som laget lovene våre først og fremst tenkte på slike som blir innblandet i slagsmål og tilfeldigvis treffer noen i hodet så de begynner å blø, da de fastsatte landsforvisning som straff² – for da ville de ha måttet jage ut mer enn én. (...)

¹ dette viser til eden som parter i rettsaker avla på forhånd.

² underforstått: for den som blir kjent skyldig i en anklage om drapsforsøk.

Jeg kunne sagt mye annet om denne mannen, men siden det hos dere ikke er tillatt å tale utenom saken, ber jeg dere tenke på dette: Det er disse mennene³ som har trengt seg inn i vårt hus, som har angrepet oss, som har ført oss vekk med makt.⁴ Husk det og gi en rettferdig dom, og tillat ikke at jeg forvises fra landet mitt, som jeg har trosset mange farer og utført mange liturgier⁵ for, og som verken jeg eller mine forfedre noen gang har gjort galt mot, men tvert imot hjulpet på mange måter. Jeg synes jeg har rett til medfølelse både fra dere og fra andre ikke bare hvis jeg rammes av det som Simon vil, men også fordi disse hendelsene har tvunget meg til å stå for retten i denne saken.

(Oversettelse: Tor Ivar Østmoe 2012)

³ Simon har hatt med seg medtalere, eller så vises det her til hans tidligere medhjelpere.

⁴ dette viser til kidnappingsforsøket, selv om dette rettet seg mot Theodotos og ikke mot taleren.

⁵ *liturgier*: form for skatt som velstående athenske borgere betalte ved å finansiere offentlige oppgaver som teaterforestillinger eller utrustning av militære skip.